

KATARZYNA WOŹNIAK

Lab Oro

Na przełomie października i listopada 2018 roku w Galerii Wydziału Sztuki Uniwersytetu Rzeszowskiego im. prof. Włodzimierza Kotkowskiego doszło do spektakularnej konfrontacji profesjonalnych artystów rzeźbiarzy z międzynarodowych środowisk artystycznych, dla których głównym medium twórczym jest ceramika.

To właśnie w Orońsku, wsi liczącej 1595 mieszkańców, położonej w województwie mazowieckim, w dolinie rzeki Oronki, 15 kilometrów na południe od Radomia, kierując się drogą krajową nr 7 w stronę Krakowa, wszystko się zaczęło.

W malowniczo położonej scenerii Orońska, na terenie 13-hektarowego zespołu podworskiego wraz z parkiem krajobrazowym, który jest zarazem galerią rzeźby, mieści się Centrum Rzeźby Polskiej. Instytucja działająca od lat 60. XX wieku, po dzień dzisiejszy spełnia ważną rolę szczególnie dla artystów rzeźbiarzy. Przy wsparciu technicznym doświadczonych pracowników oraz korzystając z przestrzeni specjalistycznych pracowni, artysta może zrealizować rzeźbę w każdej technice. Materiał nie stanowi bariery twórczej. Niezależnie od tego, czy jest to brąz, kamień, drewno, ceramika, założenia poruszające tematykę instalacji rzeźbiarskiej w przestrzeni czy inne. Na terenie instytucji znajduje się warsztat stolarski, kuźnia, odlewnia brązu oraz pracownia ceramiczna.

Instytucja posiada również architektonicznie atrakcyjne przestrzenie wystawiennicze. Obejmują Muzeum Rzeźby Współczesnej i galerie znajdujące się w przestrzeni parku krajobrazowego – Galeria „Kaplica”, Galeria „Wozownia” oraz „Oranżeria” z pierwszej połowy XIX wieku.

W salach wystawowych rokrocznie odbywa się kilka prezentacji. Najważniejsze z nich dedykowane były historii rzeźby najnowszej oraz retrospektywnym przeglądom wybitnych rzeźbiarzy światowej sławy, jak Tony Cragg, Henry Moore z wystawą *Moc natury*, czy retrospektywa jednej z najbardziej znanych na świecie polskich rzeźbiarek Magdaleny Abakanowicz. Centrum popularyzuje również artystów młodego pokolenia, tworząc projekty takie jak Triennale Młodych, skupiające się na prezentacji najciekawszych tendencji w sztuce najmłodszego pokolenia, czy Ogólnopolska Płaszczyzna Współpracy Akademickiej, czyli projekt konfrontujący akademickie środowiska artystyczne.

CRP posiada również bogate zbiory dzieł sztuki. Najstarsze dzieła kolekcji orońskiej pochodzą z pierwszej dekady XX wieku. Instytucja w swoich zbiorach posiada dzieła takich artystów, jak: Konstanty Laszczka, Stanisław Ostrowski, Maria Jarema, Katarzyna Kobro, Bronisław Chromy, Józef Szajna, Władysław Hasior,

Gustaw Zemła, Jerzy Bereś, Mirosław Bałka, Paweł Althamer oraz wielu innych.

„Od 2008 roku na terenie Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku, na bazie pracowni ceramicznej rokrocznie organizowany jest Międzynarodowy Plener Ceramicz-

Michal Kušik, *Blossom into Frame*, 2014, z archiwum galerii

ny *Lab Oro*. Głównym celem pleneru jest konfrontacja postaw twórczych wobec tworzywa i warsztatu ceramicznego, wymiana doświadczeń, poszukiwanie nowych rozwiązań technologicznych oraz formalnych na styku ceramiki i rzeźby. Bardzo istotne jest również propagowanie możliwości realizacyjnych, jakie ma pracownia ceramiczna i inne pracownie Ośrodka Pracy Twórczej CRP.

Plenery *Lab Oro* to także okazja do wspólnej pracy przy wypalach alternatywnych, takich jak wypały w piecu raku, trocinowym czy piecu »węgierskim«. Podczas swojego pobytu artyści, korzystając z orońskich pracowni, nie tylko realizowali artystyczne wizje, ale także prezentowali swoje dotychczasowe osiągnięcia i wymieniali się spostrzeżeniami na temat kondycji współczesnej rzeźby ceramicznej¹. Uczestnicy na koniec pleneru zobowiązani są do pozostawienia przynajmniej jednej pracy, zasilając tym samym zbiory kolekcji orońskiej. Co roku organizowana jest wystawa poplenerowa, która lokalizuje się zawsze w innym miejscu.

Wystawa w Galerii Wydziału Sztuki UR im. prof. Włodzimierza Kotkowskiego prezentowała prace uczestników edycji pleneru z 2017 roku oraz została

1 Fragment tekstu pochodzi z materiałów promocyjnych.

Krzysztof Rozpondek, *Balast*, 2009, z archiwum galerii

poszerzona o wybór prac artystów uczestniczących w Międzynarodowym Plenerze Ceramicznym *Lab Oro* od 2008 roku.

W plenerach *Lab Oro* brali udział artyści ceramicy z Polski, Litwy, Łotwy, Estonii, Gruzji, Ukrainy, Białorusi, Słowacji, a także Hiszpanii, Niemiec, Wlk. Brytanii i Stanów Zjednoczonych.

Organizatorem i wieloletnim komisarzem plenerów jest Bogusław Dobrowolski, który od 1992 roku prowadzi pracownię ceramiczną w Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku. Zajmuje się twórczością w zakresie ceramiki artystycznej, rzeźby ceramicznej oraz garncarstwa. Na wystawie zaprezentował trzy bardzo ciekawe abstrakcyjne kompozycje przestrzenne: *Zwierzę* z 2018 roku oraz *Drzewo* i *Drzewo II* z 2017 roku. Do ich realizacji wykorzystał glinę ceramiczną z szamotem oraz szkliwa popiołowe. Około 1000 r. p.n.e. chińscy mistrzowie garncarstwa przypadkiem odkryli, że popiół z pieca do wypału ceramiki opalanego drewnem, osiadając na naczyniach, nadaje im specyficznej barwy. Eksperymentując z proporcją ilości szkliwa i popiołu, uzyskiwali bogatą kolorystykę. Pan Bogusław reaktywował tę technikę. Nasączając swoje rzeźby popiołem z drewna, który na skutek poddania działaniom wysokiej temperatury zaczyna się topić, nadawał rzeźbie wyjątkową czerwonawą kolorystykę.

Michał Kuśik, artysta pochodzący ze Słowacji, nie ograniczył się jedynie do ceramiki. Zaproponował bardzo ciekawe połączenie dwóch materiałów rzeźbiarskich, a mianowicie ceramiki i metalu spawanego. Można powiedzieć więc, że w pełni wykorzystał możliwości, jakie oferuje Ośrodek Pracy Twórczej w Orońsku, tworząc w pracowni ceramiki oraz pracowni metalu. Prace zatytułowane *Raising of the Frame* oraz *Blossom into Frame* z 2014 roku to kompozycje ażurowe, dające przekonanie, że ceramika jest tożsama z pewnego rodzaju zależnościami, ale również chciałaby się od nich uwolnić, wyjść poza ich ramę.

Krzysztof Rozpondek, profesor wrocławskiej Akademii Sztuk Pięknych, zaprezentował również ciekawą propozycję połączenia dwóch materiałów: ceramiki oraz liny jutowej, w pracy z 2009 roku zatytułowanej *Balast*. Artysta w następujący sposób mówił o swojej pracy: „Balast to wszystko to, co w sobie nosimy. Wszystkie myśli, uczucia, wspomnienia. To, co nas obciąża, a jednocześnie pozwala na stabilizację (...). Gлина i zaplecze ceramiczne jest dla mnie nie tylko środkiem, ale i wyrazem i inspiracją do pewnych działań (...). Materiał każe mi doświadczać i eksperymentować, a przede wszystkim dążyć do tego, aby zachować harmonię między bryłą a jej powierzchnią i jakąś zgodność z procesem kształtowania, a przede wszystkim wypału (...)”².

2 Wypowiedź artysty podczas wernisażu wystawy własnej twórczości, która miała miejsce w Galerii „Kaplica” na terenie CRP w 2014 roku, zatytułowanej *Balast – konfiguracje*, <https://www.youtube.com/watch?v=XUE8eGjGdhA> (29.09.2019 r.).

Pochodząca z Białorusi Hanna Ambrosava zaprezentowała kompozycję przestrzenną jednoelementową *Bez tytułu* z 2011 roku. Do realizacji swojej pracy artystka użyła czerwonej gliny szlachetnej. Ta praca została najpierw wypalona w piecu elektrycznym. Następnie została umieszczona w zakopanej w ziemi beczce z trocinami. Taką konstrukcję podpala się od góry i czeka, aż zetlą się całe trociny, których dym nada terra sigillacie niepowtarzalnych efektów, efektów, których nie da się osiągnąć w piecu elektrycznym.

Artystki Aleksandra Dobrowolska i Barbara Trzybulska pochodzące z Polski oraz Natalia Zuban z Ukrainy w swoich pracach zastosowały między innymi

Barbara Trzybulska, *Czytaj Poezję*, 2016, z archiwum galerii

technikę ceramiczną zwaną raku. Raku rozwinęło się w Japonii w XVI wieku, a oznacza radość. Rozżarzone do czerwoności ceramiczne naczynia, w temperaturze około 1000 °C, są wyciągane z ognia specjalnymi ogniotrwałymi szczypcami. Następnie umieszcza się je w beczce z materiałem redukcyjnym, takim jak trociny lub siano. Można również pozostawić je na wolnym powietrzu, w trawie lub bezpośrednio zanurzyć w wodzie. Każdy ze sposobów pozostawia unikatowe ślady na naczyniu. Do raku można zastosować szkliwa niskotopliwe, zawierające tlenki metali. Na przykład tlenek miedzi w wypale w atmosferze dotleniającej może

być zielony, a w raku może uzyskać kolor czerwony. Ceramika to pewnego rodzaju alchemia, a artysta ceramik, który umie się poruszać w tej materii, wypracowuje sobie swoje niepowtarzalne, bardzo ciekawe efekty. Wyżej wymienione artystki, a raczej ich prace artystyczne są tego doskonałym dowodem.

Opisane powyżej realizacje rzeźbiarskie oraz ich alternatywne technologie wypału w skrócie przedstawiają długi i pracochłonny proces powstawania dzieła finalnego.

Wszystkie prezentowane na wystawie prace, po wykonaniu w glinie ceramicznej, po ich całkowitym wyschnięciu, poddane zostały pierwszemu wypalowi w piecu elektrycznym, osiągającym temperaturę do 900 °C. Taki wypał nazywany biskwitem wykonuje się w celu wstępnego spieczenia masy ceramicznej. Wykonywany jest zazwyczaj bez używania szkliw.

Następnie po całkowitym ostygnięciu pieca elektrycznego wyciąga się spieczone czerepy. W tym momencie, w zależności od tego, jaki efekt końcowy artysta chce uzyskać, w indywidualny sposób powinien potraktować swoje dzieło.

Co mogliśmy zauważyć podczas zwiedzania wystawy Galerii Wydziału Sztuki, to fakt, że każdy artysta z czułością i w sposób wyjątkowy potraktował swoją pracę.

Artyści ceramicy biorący udział w wystawie:

Hanna Ambrosava (Białoruś), Aleksandra Dobrowolska (Polska), Hanna Drul (Ukraina), Władysław Garnik (Polska), Zbigniew Guła (Niemcy), Tomas J. Daunora (Litwa), Igor Kowalewicz (Ukraina), Michał Kuśik (Słowacja), Jarosław Pajek (Polska), Krzysztof Rozpondek (Polska), Aldona Salteniene (Litwa), Siray Saxena (Indie), Kamila Szczęsna (USA), Barbara Trzybulska (Polska), Natalia Zuban (Ukraina)

Lab Oro

Wystawa Międzynarodowego Pleneru Ceramicznego

Wernisaż: 11 października 2018

Wystawa czynna: 12.10.2018 – 11.11.2018

Kuratorzy: Bogusław Dobrowolski i Jarosław Pajek
Galeria Wydziału Sztuki UR im. prof. Włodzimierza Kotkowskiego